

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ ОСВІТИ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ

РЕБУХА А.З., СИРОТА Т.

Copyright © 2013

Національна освіта переживає критичне та конструктивне переосмислення дійсності, пов'язане з глибоким перегоренням усіх сфер суспільного життя. В суспільстві, що орієнтується на Європейську вищу освіту в масштабах усього континенту із розробкою єдиних критеріїв і стандартів, існує запит на виховання творчої особистості, а це вимагає змінити традиційний підхід на соціально-культурний, а вербально-теоретичне навчання на діалогічне, розвивальне. Проте реалізація інноваційних проектів завжди пов'язана з виробленням та адаптацією об'єктивних, діагностичних методів, які підтверджували б можливість їх реалізації й свідчили про доцільність масового використання в освітній практиці.

У контексті зазначеного проблемного поля існуюча система навчання в сучасній освіті далеко не вирішує всі ці проблеми, тому обов'язковою ланкою інноваційної діяльності українських педагогів, особливо на етапі переходу до європейських принципів, критеріїв та умов функціонування, є соціально-психологічна експертиза як засіб групової діагностики реального стану справ в освіті. Експертиза здатна виявити переваги й недоліки інноваційних навчальних закладів, оскільки вибір і прийняття управлінцями рішень щодо її функціонування тоді буде обґрунтованим.

Відомі психологи і педагоги України, Росії та європейського зарубіжжя В.П. Беспалько, Б.М. Бім-Бад, С.Л. Братченко, П. Брукінг, С. Вирченко, О.Г. Гофман, В.А. Гуружапов, Л.І. Даниленко, Л.В. Буркова, Г.А. Дмитренко, Дж. Елті, О.Г. Козлова, С.Б. Кримський, С.Д. Максименко, І.П. Підласий, В. Сгадова, Г.К. Селевко, С.О. Сисоева, М. Стефік, А.В. Фурман, В.С. Черепанов, В.Д. Шадріков, Ю.М. Швалб, Н.І. Шевандрін, В.А. Ясвін та інші неодноразово зверталися до проблем, пов'язаних з експертною оцінкою освітніх систем. Різні аспекти експертного процесу знаходили своє розв'язання у працях і практичній діяльності науковців, зокрема, у таких питаннях: побудови векторної моделі, що аргументовано аналізує діяльність навчальних закладів, котрі існували в минулому (В.А. Ясвін); моделювання найпростішої навчальної ситуації системною взаємодією трьох суб'єктів: наставник – вихованець – програма (Ю.М. Швалб); створення параметрів перебігу освітньої діяльності викладача і навчальної групи у вигляді критеріїв результативності й похідних від них показників ефективності модульно-розвивального процесу (А.В. Фурман). Підкреслюючи цінність цих досліджень, слід відзначити, що в наукових працях, присвячених експертній оцінці, не вироблено загального підходу до технологічної організації соціально-психологічної експертизи інноваційних систем освіти. Крім того, поза сферою наукового пізнання залишаються актуальні питання теоретико-методологічного та проектно-засобового обґрунтування технології соціально-психологічного інструментарію, який слугує експериментальним підтвердженням ефективності системної інноваційної роботи педагогічних колективів.

Технологія в будь-якій сфері – це діяльність, яка максимально відображає об'єктивні закони даної предметної сфери, забезпечує найбільшу для цих умов відповідність результату попередньо поставленій меті. Під технологією соціально-психологічної експертизи розуміємо процесну систему спільної діяльності студентів, викладачів, управлінців та експертів із психологічного проектування та організації її проведення для досягнення конкретного результату діяльності при забезпеченні комфортних умов для всіх учасників.

За результатами проведених наукових пошукувань нами зроблені наступні **висновки**:

1. Освітній простір та психологічна атмосфера закладу нового типу свідчать про інноваційний спосіб організації університетського навчання, за якого має місце активна міжсуб'єктна взаємодія організаторів та учасників за визначеними цілями і завданнями. Головне завдання експерта полягає у тому, щоб детально вивчити, осмислити й критично проаналізувати взаємозалежний вплив соціокультурного простору та атмосфери на психосоціальний розвиток наступників як партнерів спільної освітньої діяльності. Універсальним інструментом такої роботи є соціально-психологічна експертиза, яка дає змогу не лише критично оцінити інноваційні педагогічні програми і проекти, а й створити експертну модель, зорієнтовану на вимірювання розвитково-психологічного ефекту утіленої інновації.

2. Соціально-психологічна експертиза – це можливість отримати фундаментальне знання про досліджуваний об'єкт у єдності її багатьох змінних і параметрів, а також з урахуванням наявних знань, умінь, норм і професійного досвіду експертів та інших учасників освітньої діяльності – замовників, організаторів і консультантів. Експертиза має певні цілі і завдання, відповідно до них вибудовується експертна система, до створення якої ставляться певні вимоги.

3. Оцінювання експертною системою освітньої інновації спрямоване на перевірку результативності авторських навчальних програм, педагогічних концепцій, дидактичних схем та моделей, управлінських технологій і програмово-методичних засобів. При цьому аналізований різновид експертизи як система професійної діяльності складається із теоретичного, методологічного, організаційного та рекомендаційного розділів, що утворює пропонувану структурно-функціональну модель психолого-педагогічної експертизи.

4. В освітньому практикуванні соціально-психологічна експертиза є науково-теоретичною і водночас практичною, оскільки передбачає поетапне переведення навчального закладу як соціокультурної організації із режиму функціонування у стан стійкого розвитку і самоуправління.

5. Технологія соціально-психологічної експертизи за інноваційного навчання – це багатопроцесна система спільної освітньої роботи студентів, викладачів, управлінців та експертів із її психолого-педагогічного проекту-

вання, організації та проведення задля досягнення конкретного результату діяльності при забезпеченні комфортних умов для всіх учасників. Її основу становлять науково-програмова, науково-методологічна, науково-модельна та оцінювально-практична складові, які характеризують професійний поступ експертів від набуття знань про заклад до її оцінки і написання звіту

6. Технологія соціально-психологічної експертизи передбачає однозначність виконання задіяних до неї процедур та змістовно зrealізує завдання трьох головних етапів експертизування – підготовчого (розробка програми експертизи), основного (її проведення) та завершального (обробка та аналіз даних, формування висновків і рекомендацій). Відтак робота експертів за формою виявлення розмежовується на якісну та кількісну і визначається: а) повнотою поінформованості кожного щодо аргументацій і результатів оцінювання інших колег, б) збереженням анонімності та незалежності експертної діяльності, в) досягненням професійного консенсусу за будь-яких проблемних умов ділової комунікації.

1. Алексеев Н.Г. Принципы и критерии экспертизы программ развития образования // Вопросы методологии. – 1994. – №1–2. – С. 59–69.

2. Братченко С.Л. Введение в гуманитарную экспертизу образования. – Санкт-Петербург, 1999. – 137 с.

3. Ребуха Л.З. Технологія проведення психологічної експертизи модульно-розвивальної системи навчання // Вісник ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Психологія. – Харків: ХНПУ, 2005. – Вип. 15. – Частина II. – С. 98–105.

4. Фурман А.В. Система інноваційної освітньої діяльності модульно-розвивальної школи та її комплексна експертиза // Психологія і суспільство. – 2005. – №2. – С. 29–76.

5. Швалб Ю.М. Принципи та моделі психологічної експертизи // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – №8. – С. 22–28.

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ВНЗ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

ГОРДІЙЧУК О.Є.

Copyright © 2013

Актуальність та значущість окресленої проблеми в публікації пояснюється сучасним соціально-психологічним виміром в системі освіти. Зокрема, у грудні 2012 року Інститутом післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області спільно з групою моніторингу системи освіти, господарського обслуговування та аудиту установ освіти області проведено III етап моніторингового дослідження стану інклюзивної освіти у загальноосвітніх навчальних закладах Чернівецької області [3, с. 1]. Так, одним із завдань було з'ясування, яким чином вчителям потрібно підвищити рівень спеціалізованих професійних знань для роботи в системі інклюзивної освіти.

До моніторингового дослідження залучалися вчителі різних кваліфікаційних категорій, директори шкіл із сільської місцевості та міст, а також батьки учнів різного віку та рівня освіти, фахівці (працівники РМК(ММК), які координують питання щодо запровадження інклюзивного навчання в районі (місті)). Результати анкетування свідчать про те, що у всіх етапах дослідження, респонденти найчастіше зазначають саме на відсутність перешкод, ніж на їх наявність. На думку опитаних, такі чинники впливають на процес запровадження інклюзивного навчання: недостатній досвід підготовки вчителів до роботи з дітьми, які потребують корекції фізичного та розумового розвитку; непристосованість навчальних приміщень до потреб учнів з особливими потребами; відсутність належних засобів навчання; побоювання того, що учням з особливими потребами буде причинена шкода з боку здорових дітей; велика наповнюваність класів; створення в освітньому закладі спеціальних умов; ускладнення умов праці педагогів (відсутні посади асистента вчителя). Незаперечним є і той факт, що у переважній більшості педагогічних працівників відсутні теоретичні знання та практичні навички роботи з дітьми із особливими освітніми потребами, і це є однією з причин відмови навчальних закладів від ідей інклюзивної освіти. Так, з відповідей вчителів-практиків на запитання: яким чином вчителям для роботи в системі інклюзивної освіти потрібно буде підвищити рівень спеціалізованих професійних знань?, бачимо, що найоптимальнішими формами підвищення рівня спеціалізованих професійних знань для роботи в системі інклюзивної освіти респонденти вважають професіоналізацію студентів на етапі університетського навчання – 9(69%) та під час проходження курсів підвищення кваліфікації – 10(77%).

Мета публікації полягає у розкритті сутності та змісту професіоналізації студентів педагогічного ВНЗ до роботи в інклюзивному класі.

Виклад основного матеріалу. Для реалізації актуальних проблем інклюзивної освіти необхідна фахова підготовка педагогічних кадрів. Зокрема, це стосується педагогічних ВНЗ, які на сьогоднішній день мають можливість забезпечити професіоналізацію студентів. Так, за Великим тлумачним словником сучасної української мови “професіоналізація” – це оволодіння якою-небудь професією як своїм постійним заняттям [1, с. 1177]. Саме тому, студенти 4 курсу напрямку підготовки “Початкова освіта” (освітньо-кваліфікаційного рівня “Бакалавр”) факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету